

# PABLO GENTILI

«El ministre Wert està assegut en un volcà que ha esclatat»

Alicia Villar Fotografies: Miguel Lorenzo

**Pablo Gentili (Buenos Aires, 1963) és professor de la Facultat d'Educació de la Universitat de l'Estat de Rio de Janeiro i actualment ocupa el càrrec de director de la Facultat Llatinoamericana de Ciències Socials al Brasil i el de secretari executiu adjunt del Consell Llatinoamericà de Ciències Socials. Autor de més de vint llibres com el publicat més recentment amb el títol *Pedagogía de la igualdad. Ensayos contra la educación excluyente*, Gentili participa activament en el moviment en defensa de l'educació pública i és un dels fundadors del Fòrum Mundial d'Educació. Des del 2003 és coordinador al Brasil del Fòrum Llatinoamericà de Polítiques Educatives.**

## **Quin grau de responsabilitat té l'educació en la crisi econòmica actual?**

Crec que hi ha una trampa, una mica paradoxal, en la qual caiem a vegades les persones que treballem en l'educació. D'una banda, tot el món parla malament de l'educació, i d'altra banda, l'educació semblaria que és la que resoldria tots els problemes. Quan es parla de l'economia, s'atribueix la culpa als centres educatius, que no formen els joves en les competències i capacitats necessàries per ser més competitius. És una trampa paradoxal, ja que ens atribueixen el paper de salvadors del món i, alhora, el de dolents.

L'educació s'ha transformat en l'espai en què es dipositen bona part de les frustracions que té la gent comuna quotidianament davant l'evident crisi econòmica.

## **Això no obstant, continuament es culpabilitza l'educació com la causant dels alts nivells de desocupació.**

El problema de la desocupació és molt més complex, és un problema multidimensional, encara que, sens dubte, l'educació hi està relacionada en part; però les estadístiques mostren que les qualificacions o la formació en general no són els factors principals a l'hora d'explicar l'alt percentatge de desocupació. Espanya se sol esmentar sovint com a referència, ja que els últims quaranta anys ha aconseguit un desenvolupament espectacular, després d'una dictadura militar i l'entrada en un procés democràtic; i no solament en termes de benestar social sinó també en la consolidació d'un important sistema universitari a un ritme dels més accelerats de l'Europa occidental.





*Pablo Gentili visità València recentment per impartir la conferència «L'educació i el futur de la democràcia» al Centre Cultural La Nau. Aquesta activitat va estar organitzada per Le Monde Diplomatique, el Vicerectorat de Cultura i Igualtat de la Universitat de València, amb la col·laboració de l'Institut Municipal de Cultura i Joventut de Burjassot.*

**Aquest desenvolupament accelerat del sistema universitari dels últims anys també se sol connectar a la qüestió de l'alt percentatge de desocupació actual.**

Ha estat un referent a Europa. Enguany, però, el 20% de persones amb una titulació superior universitària estarà per sota de la mitjana de pobresa. La universitat espanyola és tan bona com la resta de les universitats europees, i encara que la universitat podria haver estat millor, segurament, és massa simplista atribuir-li de manera única la causa de la desocupació que tindran el 20% dels estudiants que acaben la universitat enguany. La societat hauria de desconfiar dels raonaments que semblen massa simples.

**La culpabilització dels mals a l'escola es podria basar en el fet que es tracta d'una institució que tothom coneixem i tothom hi passem?**

L'escola és la institució més semblant a la família, ja que és on els joves i els infants han passat bona part de la vida. Si tu hi vas passar, alguna cosa, diràs, deu tenir a veure amb

com estan de malament les coses, ja que la crisi econòmica es pot entendre en un sentit global, estructural, però per a la gent comuna significa un conjunt de situacions que viu en la seua pròpia identitat i que li fa molt difícil la supervivència.

**També es culpabilitza un entorn actual de falta de moral o de valors.**

Exactament, de dedicació, d'esforç i d'altres valors. Són trampes discursives de les quals cal tractar d'eixir perquè algun docent cau en aquesta trampa, i la sofreix quotidianament, perquè tot el temps l'estan humiliant amb descripcions que diuen que és pràcticament un inútil, però, alhora, si ell es considera capaç d'eixir d'aquest espai de condemna que pateix, es pot arribar a transformar del pingüí de barri a Batman.

**Com ha anat canviant la representació social dels docents?**

Aquesta qüestió és ben interessant perquè, quan es pregunta sobre les professions més valorades en les enques-

---

**«D'una banda, tot el món parla malament de l'educació, i d'altra banda, l'educació semblaria que és la que resoldria tots els problemes»**

**«sembla que la universitat és l'imant que atrau totes les crítiques i sobre la qual es dipositen totes les esperances»**

tes sobre la percepció social de les professions, els docents estan posicionats en els primers llocs: «Esmen-teu una professió que faça alguna cosa important»; de primer contesten metge i seguidament professor. Això no obstant, quan es pregunta quines professions els agradaria que exerciren els seus fills, els mestres hi figuren en els últims llocs. També ací hi ha una paradoxa que podem entendre com una altra trampa on el docent és la figura que té aquest paper tan important, però a ningú no li agrada-ria que el seu fill fóra docent.

**Creieu que és un col·lectiu professional que està més qüestionat ara que en dècades anteriors o sempre ha estat qüestionat?**

Sovint s'ataca els docents amb la idea que són un col·lectiu professional extremadament corporatiu; i jo sempre dic que, en aquest cas, la definició de corporació s'utilitza per desqualificar els docents, ja que té a veure amb el fet que els docents són uns dels col·lectius professionals amb sindicats forts, amb una implantació i activitat amb major recorregut. Quan algú s'organitza per lluitar pels

seus drets, se'l desqualifica per ser corporatiu. Em trobe amb aquest atac quan vaig als congressos d'educació, a diferència dels d'altres sectors professionals; en aquests congressos se sol repetir com de malament que ho fem nosaltres: els mateixos docents malparlen d'ells mateixos. A cap metge no se li acut anar a un congrés a parlar de com de malament que treballen els metges; en canvi, als d'educació et trobes això contínuament. Avui, a València es viuen els efectes d'una crisi econòmica que es verifica de forma molt clara en el mercat immobiliari i ningú no culpa els arquitectes o els enginyers d'aquesta crisi; però mai no serien motiu d'un congrés d'arquitectura els desastres que es van fer en termes immobiliaris.

**Pot ser que la idea d'estatus social que s'atribueix a algunes professions pugua explicar en part aquestes qüestions?**

Sí, els docents han perdut aquest estatus. Hi ha una idea mítica en relació amb el valor de la docència, però han perdut l'estatus de l'exercici professional perquè, encara que són treballadors especialitzats i vinculats a un exercici intel·lectual, es dona una certa banalització sobre la professió docent. Al Brasil, per exemple, el govern anterior a l'entrada del president Lula va crear un programa que va tenir una enorme repercussió que s'anomenava «Amics de l'escola». Aquest programa consistia a reclutar voluntaris per fer de professors. Es produïen situacions discutibles perquè, per exemple, si una escola no tenia un professor de matemàtiques, un voluntari especialista en informàtica podia impartir matemàtiques, amb la mentalitat que «una mica de matemàtiques sap». En aquest sentit podem pensar que, encara que la gent hi participava amb bona voluntat, hi havia una certa banalització de la tasca d'ensenyar, perquè una cosa és saber matemàtiques i una altra saber ensenyar matemàtiques a xiquets de vuit anys. A ningú no se li acudiria fer un programa que es diguera «Amics de l'hospital públic» i que els voluntaris es posaren a operar amb uns mínims

## «Quan els països afronten situacions de crisi profunda, com ací, els docents són dels primers col·lectius que ixen al carrer»

coneixements d'anatomia. En definitiva, tothom ha passat per l'escola, tothom sap com funciona l'escola i té un ideal sobre com hauria de ser; això porta a considerar, de manera bastant generalitzada, que educar és una tasca que només necessita bona voluntat.

### **Actualment s'estan produint mobilitzacions reivindicatives dels docents, com en el cas de les Illes Balears.**

Quan els docents es mobilitzen, apareix també aquesta imatge del subjecte desqualificat. Es critica el fet que amb les seues mobilitzacions deixen els xiquets desprotegits i, fins i tot, com que tallen els carrers per manifestar-se, se'ls culpabilitza dels problemes del trànsit a les ciutats. Hi ha moltes mobilitzacions, però s'identifica que aquests actes reivindicatius també són els culpables dels problemes generals. En qualsevol continent on hi ha hagut processos d'ajust i de privatització, un dels primers a mobilitzar-se és el sector docent, i en segon lloc el de la sanitat, encara que en menor mesura. Quan els països afronten situacions de crisi profunda, com ací, els docents són dels primers col·lectius que ixen al carrer, al costat de les seues organitzacions sindicals. També s'hi sumen altres formes d'expressió i de protesta que no són sindicals i que guanyen molta capilaritat social,

com, per exemple, les associacions de mares i pares, que a Espanya són molt actives. I també s'hi sumen les organitzacions estudiantils, que són les que més soroll fan en les manifestacions i mobilitzacions i que en alguns casos com ara el xilè han tingut un pes molt fort.

### **El ministre Wert està acaparant tot tipus de crítiques i s'ha convertit en un element més de la reivindicació.**

El que es veu ací és que un govern ultraconservador com el del PP, ha presentat una proposta de reforma legislativa de l'educació i la societat democràtica espanyola li ha respost, amb les organitzacions de docents, i també amb molta espontaneïtat, perquè també hi ha gent que ix al carrer que no pertany a cap partit o a cap associació docent o organització de mares i pares.

Aquesta sumatòria de docents que es mobilitzen, pares que reclamen i alumnes que reivindiquen dona a l'educació un aspecte de volcà. Sembla que el ministre Wert està assegut en un volcà que ha esclatat, una realitat que fa cinc o sis anys enrere era inimaginable a Espanya.

### **I quant al panorama universitari, cap a on camina la universitat?**

Ara és un moment en què la universitat està sent molt interpel·lada des de diferents parts, per la família, pels mitjans de comunicació, pels buròcrates que hi ha al ministeri, pels tècnics del Banc Mundial. S'esmenta contínuament la paraula universitat, sembla que la universitat és l'imant que atrau totes les crítiques i sobre la qual es dipositen totes les esperances. Pense que la universitat el que ha de fer és recuperar el seu esperit crític, defensar-lo i no deixar-se seduir per aquest cant de sirenes que comporta associar l'educació universitària únicament a la capacitat per a la feina. La universitat té un desafiament enorme en la construcció de la consciència ciutadana i democràtica de la societat; formar uns bons professionals significa també incorporar aquesta consciència i no solament sotmetre's a la dictadura que t'impone el mercat per a l'aplicació dels teus coneixements. ■